

בס"ד

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

ענג שבת

פרשת כי תשא - ויקהל פקודי

עלון מס' 11 (1259) (שנה שלושם וארבע)

י"ז באדר ה'תש"ף (13.03.2020)

מועדי השבת כי תשא - פ' פרה

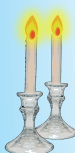
ער"ש מוצ"ש	י-ם	ת"א	חיפה	ב"ש	אילת
18.23 17.10		18.25 17.25	18.24 17.16	18.26 17.28	18.24 17.21

זמני היום והלמודים היומיים:

משתב כי תשא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.14 - 4.22
זמן הנחת תפילין	4.55 - 5.02
הנץ החמה (מישור)	5.45 - 5.52
הנץ החמה (הנראה)	5.49 - 5.57
ס"ז ק"ש מג"א	8.01 - 8.06
ס"ז ק"ש הגר"א	8.45 - 8.49
חצות היום	11.48 - 11.50
מנחה גדולה	12.19 - 12.20
שקיעת החמה	17.52 - 17.48
צאת הכוכבים ב'	18.42 - 18.38

דף יומי: שבת ח - יד

מועדי השבת ויקהל פקודי - פ' החודש

ער"ש מוצ"ש	י-ם	ת"א	חיפה	ב"ש	אילת
18.28 17.15		18.30 17.30	18.30 17.21	18.30 17.33	18.28 17.26

זמני היום והלמודים היומיים:

משתב ויקהל פקודי - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.04 - 4.12
זמן הנחת תפילין	4.46 - 4.53
הנץ החמה (מישור)	5.36 - 5.43
הנץ החמה (הנראה)	5.40 - 5.48
ס"ז ק"ש מג"א	7.55 - 8.00
ס"ז ק"ש הגר"א	8.39 - 8.44
חצות היום	11.46 - 11.48
מנחה גדולה	12.17 - 12.19
שקיעת החמה	17.57 - 17.53
צאת הכוכבים ב'	18.47 - 18.43

דף יומי: שבת טו - כא

את העלון ניתן למצוא בפיסבוק תחת השם: "ענג שבת"

את העלון ניתן למצוא באתר

www.yeshiva.org.il

וגם באתר מורשת בטקסורייית עלוני שבת

ב"מידע יהודי" www.moreshet.co.il

יו"ד העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

כביכול?

הנשר הגדול, הרמב"ם, הנחיל לנו את העקרון של שלילת התארים, לפיו אין לתאר את האלוקים, האינסופי והנשגב מבנית אדם, בשום תואר חיובי, שכן בכל תואר חיובי יש מן ההגשמה וההאנשה. מאז, ירד לעולם חשש ההגשמה המילולית טיפין-טיפין, עד שהציף את עולם התורה כולו. אין כמעט ז'אנר תורני שאינו מושפע מדברי הרמב"ם.

כתוצאה מכך נוצרו פתרונות עוקפים. במשך כחמש מאות שנה, אחת המילים הנפוצות ביותר בספרות הדרוש היא "כביכול", שמטרתה לעקוף את בעיית ההגשמה. אנחנו מדברים על הקב"ה בתארים מאגישים, כי רק כך נוכל לדבר עליו, אבל יחד עם זאת אנחנו מזכירים לעצמנו כל העת שאיננו מתכוונים לומר שכך הוא האל, אלא רק להיאחז במשהו בדברנו עליו יתברך. כחניך של שרידי תנועת המוסר שמעתי בצעירותי אינספור שיחות מוסר, שהמוטיב העיקרי בהן היה החיוב לתקן אתן המידות כדי למצוא חן בעיני ה' - כביכול. אך אם נחזור אל פשטי המקראות, נמצא שם תמונה אחרת. המקרא אמנם אוסר באופן גורף את ההגשמה הממשית, אך אינו חושש מהגשמה מילולית. כך למשל מתארים הפסוקים לאחר מעמד הר סיני: "ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ויראו את אלהי ישראל ותחת הגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר. ואל אצילי בני ישראל לא שלחו ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו" (שמות כד, ט-יא).

אך מאידך, בסיפור נקרת הצור מסופר כך: "ויאמר הראיני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחסיתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם. ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי. ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור והיה בעבר כבדי ומתוך בנקרת הצור ושפתי כפי עליך עד עברי והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו" (שמות לג, יח-כג).

לפי הסיפור, גם כאשר איננו רואים את האלוקים, זה לא מפני שאין ממשות שאפשר לראות, אלא כי הראייה מסוכנת, אינה יכולה להיות מוכלת בעיני בשר ודם. את חווית המפגש מתארת התורה בשפה אנושית, "דיברה תורה בלשון בני אדם", והיא אינה בוחלת מלצייר במילים את ה'. רק בקריאה רגישה ועדינה אנו נרמזים שאין הדברים פשוטים כלל וכלל: משה מבקש לראות את כבוד ה', אך התשובה מדברת על ראיית הפנים: "ופני לא יראו".

בניגוד לתפיסה הדרשנית הרווחת, שמקפידה לציין במפורש שההגשמה היא "כביכול", המקרא נוהג לדבר בשפת ההגשמה ורק ברמיזות דקות מן הדקות מעביר את המסר שמדובר במטפורה.

נראה שבדרך המקראית יש יתרונות גדולים, שנוכל להבהיר תוך שימוש בשני מושגים קרובים מעולם הספרות - מטפורה ודימוי. הדימוי משתמש בכ"ף הדמיון או במילה "כמו", ובכך מבהיר שאין הדבר כך באמת. לעומתו, המטפורה מתארת את הדבר במפורש, ורק באמצעות המרחק המושגי אנחנו יכולים להבין שהיא נמצאת במישור פחות קונקרטי. נראה לדוגמה את הפסוק: "פתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי" (שיר השירים ב, ג). המשפט מתחיל בדימוי, "כתפוח", אך נגמר במטפורה: "ופריו מתוק לחכי". המטפורה מכניסה את הקורא לחוויית הרעיה ומצליחה להעביר לקורא את חווייתה. הדימוי מנכיח את הפער בין הממשי למדומיין, בין המשל לנמשל. המטפורה, לעומתו, מטשטשת את הפער ובכך מעצימה את חוויית הקורא. אילו נקט המשורר בכ"ף הדמיון, וכתב "חוויית אהבתו מתוקה כטעם הפרי", הייתה כל עוצמת השירה יורדת לטמיון.

כך השימוש המופרז בביטוי "כביכול", ביכולתו לרוקן את השפה הדתית מעוצמתה, הטמונה דווקא בטשטוש הזה, בערפל אשר שמה האלוקים. אולי הפתרון לכך הוא לומר "כביכול" על כל "כביכול" שאנו אומרים; אבל טוב יותר לחדש את השירה, לשלב את המטפורות העזות ביותר עם עולם הדימויים, כי בשירה אין צורך להוסיף "כביכול".

"השירה היא ההשגה היותר חודרת, יותר פנימית במעמקי מהות המושג בתוכנו הפנימי, מה שאי אפשר כלל להשגה הפרזית" (הראי"ה קוק, שמונה קבצים, קובץ א, קסה).

הרב דוד ביגמן, ראש ישיבת מעלה גלבוע - הקבוץ הדתי העלון מוקדש לזכר ולע"נ לילי בן ישי הכהן ז"ל, בת אסתר תבדליא, נלב"ע ב-כ"ב בניסן תשע"ט, במלאת 11 חודשים לפטירתה, יהי זכרה ברוך!

אימונים אישיים בקרב מגע והגנה עצמית

האימונים מותאמים לגיל המתאמנים ולרמתם הפיזית. באימונים נלמד תרגילי קרב מגע שונים, נקודות תורפה של היריב ואת אלמנט ההפתעה. נשפר את סיבולת לב ריאה, חיזוק היציבה ומערכת השרירים, וגמישות המפרקים. נשפר התגובות המתאמנים, כאשר המטרה היא לבנות את המתאמנים לאורך זמן, תוך העלאת רמת הקושי במקביל לעלייה ברמתם האישית.

להשאלות ותאום אימון: **054-6695400**

בהנהלת **שלומי חגואל** חגורה שחורה - דאן 3 לחימה משולבת (MMA)

אימון יחיד **150** ₪

חבילת 10 אימונים **1000** ₪

הגיע הזמן להעניק לפניך טיפול פנים חדשני ומקצועי

טיפול פנים | טיפולי אסתטיקה וטיפוח מזותרפיה | אפילציה | שיפור מרקם העור

לייעוץ ותיאום פגישה **מאשה אטוס | קוסמטיקאית** רח' בלוק 32, תל אביב | **050-3348908**

מבצע מיוחד לפסח **טיפול פנים 200 ש"ח** - מתנה לחג + מיידיות תוצאות

נגריית שינדלר בהתאמה אישית, תאום תכנון וביצוע מול אדריכלים/יות מעצבי/ות פנים ולקוחות פרטיים.

התקוח ללא התחייבות

בניית יעול גבוה

בניית שינדלר מתמחה בבניית רהיטים ועבודות עץ בהתאמה אישית, תאום תכנון וביצוע מול אדריכלים/יות מעצבי/ות פנים ולקוחות פרטיים.

050-2561836

אמינות וחקצוציות

מבצעים את כל סוגי האיטום

מערכות איטום חדשניות לגגות עד 8 שנות אחריות כולל גגות מרוצפים. איטום קירות חיצוניים, טיח, תפרים, סדקים והתזת סילרים ע"י סנפלינג. צביעת קירות חיצוניים בסנפלינג. התקנת מרזבים, עבודה מקצועית ויסודית

ורן **052-4012533**

דיני השבוע ומנהגיו

לעילוי נשמת

יעקב יוסף שמעון ונחמה חיה כהן ז"ל

שבת כי תשא פרשת פרה

מוציאים שני ספרי תורה. בראשון 7 קרואים בפרשת השבוע, בספר השני קוראים למפטייר בפרשת חקת (במדבר יט, א-כב).

ההפטרה: ”ויהי דבר ה' אלי” (יחזקאל ל, טו).

אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

במנחה אומרים: ”צדקתך”.

שבת פרה זמנה - השבת שלפני שבת פרשת החודש.

בתלמוד ירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) אמרו: ”בדין הוא שתקדים פרשת החודש לפרשת פרה אדומה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני לו נשרפה הפרה. ולמה אמרו תקדים פרה אדומה? מפני שהיא טהרתן של ישראל” – כלומר, מטרהים מטומאת מת ע"י אפר פרה אדומה כדי שלא יידחו מהקרבת הפסח בחודש ניסן לפסח שני בגלל טומאת מת. גם ההפטרה – ”זרקתי עליהם מים טהורים...” עוסקת בטיהורו הרוחני של עם ישראל על ידי הקב"ה. חיובה – יש מן הראשונים האומרים שקריאת פרשת פרה היא מן התורה. תוספות ר"י החסיד לברכות יג א; תוספות הרא"ש שם; ריטב"א מגילה יז ב. אך מנגד יש החולקים בטענה שאין שום רמז בתורה על כך. מנן אברהם תרפה; פרי חדש קמו; ביאור הגר"א תרפה. בספר כלבו (סימן מו) כתב: ”ולמה קורין פרשת פרה בשלישית, שכן אמרו ז"ל דורשין בהלכות הפסח ופסח לפסח שלושים יום, וטמא לא היה יכול לעשות פסח עד אחר האה והטהרה, ולפיכך קורין פרשת פרה בשלישית שיש בה הלכות טהרה דיני הזאה, כדי שילמדו ישראל לטהר עצמן לפני הפסח ויעשו הפסח בטהרה”.

שבת ויקהל פקודי פרשת החודש

מוציאים שני ספרי תורה. בראשון 7 קרואים בפרשת השבוע, בספר השני קוראים למפטייר בפרשת בא ”ויאמר ... החדש הזה עד ”תאכלו מצות” (שמות יב-כ).

ההפטרה: ”יחזקאל מה, מו: האשכנזים מתחילים: ”כל עם הארץ” (מה, טו), ומסיימים ”(מ, חי): ”לא יפוצו עמי איש מאחתו”. הספרדים מתחילים ”(מסוקי חי): ”כה אמר ה' בראשון”, ומסיימים ”(מז, טו): ”עולת תמיד”.

מברכים בראש ניסן

ראש חודש ניסן ביום החמישי הבא עלינו לטובה.

המולד: יום שלישי שעה 10, 14 דקות ו-11 חלקים.

אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

במנחה אומרים ”צדקתך”.

יום רביעי כ"ט באדר, במנחה אומרים יום כיפור קטן. אין אומרים תחנון.

שבת החודש - השבת שלפני ראש חודש ניסן

פרשת החודש עוסקת בהכרה שניסן הוא החודש הראשון וענייני קידוש החדש. כמו כן מפורטים בה דיני קורבן פסח. ההפטרה עוסקת בדיני חג הפסח וקורבנותיו בבית המקדש השלישי.

קוראים פרשת החודש בסמוך לחודש ניסן מפני חשיבותו של ניסן שהוא ראש לכל החודשים. אמרו על ניסן כי הוא מלך לכל החודשים, וכן כתב בעל הטורים על פסוק זה: ”החודש הזה לכם” – ”לכם” – אותיות ”מלך”. עוד אמרו בספרי קבלה וחסידות, כי שמו המקראי של חודש ניסן - חודש האביב, 'אביב' בנוטריקון 'אב י"ב' - אב ל"ב חדשי השנה (הקדמה לשערי צדק, טעמי המנהגים עמי רה ועוד).

שבת ימי המילואים: חכמים אומרים, שימי המילואים התחילו בכו"ג באדר ונסתיימו בראש חודש ניסן. במשך שבעת ימי המילואים הקים כל יום משה את המשכן ופרקו. ואילו ביום השמיני הקימו ולא פרקו. בימי הכנה אלו הכין משה את אהרן ובניו לקראת תפקידם ככהנים.

יש הנוהגים אל לומר תחנון בימים אלה. בחיפושונו לא מצאנו מקור הלכתי למנהג זה.

”שואלין בהלכות פסח, קודם לפסח שלושים יום.” (שולחן ערוך תכט, א)
בגמרא (פסחים א, ו) נאמר שמצוות ביעור חמץ מתחילה בתקופה של שלושים יום לפני הפסח, זהו הזמן ששייד כבר למצוות החג, שהרי אמרו 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלושים יום קודם לפסח'. יש המקשים ממגילה (כג, א) שהרי משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח, חג בחג וכו'. יש תירוצין שונים ונראה שמשה התכוון להלכה ממש והמוקדם (שלושים יום) נקבע להכנה ועיון לחג. אודותיו לפני חג הפסח שיש להכינו מבחינת כשירות לחג, חיוב בירואת אומד ועוד דברים רבים. אם כן, כבר במוציא פורים מצווה להתחיל וללמוד את הלכות החג,

כמו: ביעור חמץ, בדיקת חמץ, הגעלת כלים, הלכות ליל הסדר, הלכות יו"ט וחול המועד, ועדיין לא אמרנו את ההכנה לפסח כשה. אך אפשר להשאיר את הכל לרגע האחרון?

דיני חודש ניסן

חודש ניסן הוא חודש שרובו קודש, על כן נוהגים קדושה בכל החודש. באחד בניסן הוקם המשכן ובשנים עשר הימים הראשונים הקריבו שנים עשר נשיאי השבטים את קרבנותיהם, כל אחד ביומו, כמפורש בסוף פרשת נשא. אותו יום שכל אחד מנשיאי השבטים הקריב את קורבנו, עשה אותו יום טוב. הרי לפנינו שנים עשר ימים של יום טוב. ערב פסח, שבו הקריבו את קרבן הפסח, אף הוא יום טוב, ושבעת ימי הפסח ואסרו חג של פסח - נמצא כי רוב ימי החודש הם בקדושה, על כן נוהגים בכל החודש קודש.

על כן אין מתענים בחודש ניסן, חוץ מתענית בכורות בערב פסח, תענית של חתן וכלה ביום חופתם ותענית חלום. עוד יש בהם שלוש תעניות צדיקים כמפורש בשולחן ערוך (סי' תקפא): א' בניסן - שמתו בו נדב ואביהוא (לכן אף חתן וכלה מתענים כשיום חופתם אפילו בראש חודש ניסן, מה שאין נוהגין כן בראשי חודשים אחרים). ו' בו - שמתה מרים אחות משה ואהרן וכ"ו בניסן - שמת בו יהושע בן נון.

אין אומרים תחנון בכל חודש ניסן, אבל האשכנזים אומרים אל ארך אפיים בהוצאת ספר תורה ולמנצח (בין אשרי ל-ובא לציון), אבל בעדות המורח אין אומרים אותם בכל יום שאין אומרים בו תחנון. ואין אומרים 'צדקתך' בשבת במנחה, ואין מספידין בו, ואין מוענין בו... (שולחן ערוך תכ"ט, ב). אבל הבכורות מתענים בערב פסח, וחתן ומתענה ביום חופתו אפילו בראש חודש ניסן (מפני שהיא יום תענית צדיקים, שמתו בו נדב ואביהוא, ראה שולחן ערוך אורח חיים סימן תקפ), וכן מתענים בו תענית חלום. **בני ספרד** לא יתוודו כל החודש בקריאת שמע שעל המיטה (ש"ע תכב, ב). הם גם לא אומרים מזמור... יענק, ולא 'תפילה לדוד'. מזמור לתודה אומרים אפילו בחול מראש חודש, שבו הוקם המשכן (שמות ז, יז), התחילו **הנשיאים:** החל מראש חודש, שבו הוקם המשכן (שמות ז, יז), התחילו נשיאי שבטי ישראל להקריב קרבנות במשך 12 יום, נשיא ליום. על כן מתחילים לומר מו"ח ניסן: ”ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן”, המקריב הראשון, וכן הלאה, בפרשת 'נשא' (במדב ז, ו) וביום י"ג בניסן מסיים בפרשתו בהעלותו מתחילת הפרשה עד "כן עשה את המנורה". ובהלילות החסידיים אף נוהגים לקרוא אותם בספר תורה.

נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש ניסן עד לליל הסדר, ובודאי יש להקפיד מזמן בדיקת חמץ.
קמחא דפסחא
כתב השלחן ערוך בתחילת הלכות פסח, שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום. והרמ"א הוסיף, ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. (שולחן ערוך תכט, א - והרמ"א שם), ונקרא גם "מעות חטיף" וחובה על כל איש ישראל לתת צדקה לעניים קודם חג הפסח, שהיה להם מספיק כסף לקנות צרכי החג ועושים מגבית צדקה מיוחדת לקראת פסח, שבמסגרתה אוספים כסף ונותנים גם מזון ישירות לצרכים.

יש הרואים מקור למגבית זו כבר בתלמוד הירושלמי: ”ובתר כל הלין מילין איתמר לפסים לזימיות שנים עשר חדש. א"ר יוסי בי ר' בון לחיטי הפסח בין לישא בין ליתן” (בבא בתרא, פרק א', הלכה ד). הגר"א (דברי אליהו) מצא רמז לזה מן הפסוקים: ”שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצַּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַה' מִצּוֹת יִאָכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים (שמות ז', ו- ז) ובלשונו: ”יש להבין מדוע נכפלו האזהרות ונשנה פעמיים, בראשון כתיב תֹּאכַל וכו', ובשני יִאָכַל וכו'” וי"ו לרמז בזה המנהג המובא בהגהות הרמ"א (ס'י תכ"ט): ”לקנות חיטים לחלקם לעניים לצורך פסח... והנה בראשונה ציוה לכל אחד מישראל על אכילת מצה בפסח, וז"ש 'שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצַּת', רוצה לומר אתה בעצמך, ומלבד חיובך לעצמך מזוהר אתה להשתדל ולראות ש'מִצּוֹת יִאָכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים', רוצה לומר יִאָכַל על ידי אחרים העניים”.

כיום בדרות האחרונים, מנהג מגבית 'קמחא דפסחא' אינו רק לצורך חיטים או קמח למצות אלא נותנים לעניים כל צרכי החג, והם צריכים להיות בהרחבה ובדרך מכובדת ולתועלת המקבל.

<div></div>	<div>העלן מוקדש לזכר ולע"נ</div>
זלדה בת משה כהן ז"ל	
 נפטרה ב-י"ט אדר תש"ז. ימי זכרה ברוך!	

פנות הרמב"ם הגהייר

הרב אהרן טולידאנו
ראש מכון טולידאנו להפצת התורה במושגי הדור, חבר לשכת הרבנות ורב קהילה באפרת

ז. מצוה לשבת ממלאכה בשבת (עשה)

ה. מצוה לא לעשות מלאכה בשבת (לא תעשה)

מקור המצוה

ז: ”שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת, לַמַּעַן יָנוּחַ שְׁרֹרֶךָ וְחַמְרֶךָ, וַיַּנַּפֵּשׂ בֶּן אֲמֹתֶיךָ וְהָרַג” (משפטים, שמות כג, יב).

ה: ”שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֹשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתֶךָ. וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ, לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה (יתרו, שמות כ, ט-יא).

מטעמי המצוה ותאורה

א. ששת ימי המעשה המובילים אל השבת הם משל ודוגמה לששת אלפי שנות העולם הזה המסתיימים בימות המשיח ואחיהם האלף השביעי שכל כולו עולם רוחני. משום כך אנו נוהגים להתפלל בברכת המזון בשבת: ”ורחמנו הוא ינחילנו עולם שכולו שבת”. אם כן, על ידי מצות השבת, רצה הקב"ה לקבץ עמוק בליבנו את המודעות לכך שכל העשייה בעולם הזה אין ראייה לה לעשות, אלא אם היא מובילה אל בַּיְנוּנוּ הרוחני של האדם, אל ההכרה באדנותו המוחלטת של הבורא, ועשיית רצונו (עפ"י מסכת שמחות דרבי חייה פרק ב).

ב. מעבר למה שאסרה התורה בשבת, יש דברים שאסרו אותם חכמים בשבת אף על פי שאינם דומים למלאכה ואינם מביאים לידי מלאכה, והם נאסרו משום שנאמר ”שעריה נח, זיג”: ”אם תִּשָּׁבֵד מִשְׁבֵּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפִצֶיךָ בַיּוֹם קָדְשִׁי ... וּכְבַדְתוּ מַעֲשׂוֹת דְרֹכֶיךָ מִמִּצְוֹת חֲפִצֶיךָ דְבַר דְבַר”. דרשו רבותינו (בבלי שבת קנ): ”דְבַר אִסוּר, הִרְהוּר מִזוּת”, וכן דרשו (שם): ”חֲפִצֶיךָ – אִסוּרִים, חֲפִצֵי שְׂמִים – מוֹתְרִין” (הרמב"ם שבת כד, א-ו).

אכן, פעולת האדם עוברת דרך שלושה שלבים: מחשבה, דיבור ומעשה. האדם מתכנן במחשבה, אחר כך מסביר לאיש הביצוע את התכנית לביצוע, ולבסוף איש הביצוע מייצר ומוציא אל הפועל מה שתוכנן.

המעשה מאפיין את המציאות של העולם הזה. המחשבה מאפיינת את המציאות של העולם העליון. והדיבור מחבר בין שניהם. משמע שיש לדיבור אחיזה בקצה האחד בעולם העליון ובקצה השני בעולם הזה. והנה, קיומן של כל המצוות המעשיות תלוי בעולם הזה. לכן, עשיית מלאכה נאסרה, וחכמים הוסיפו גם דיבור. אבל דברים שהם במחשבה (ב'הִרְהוּר') – מותרים.

ג. מלאכות שבת רבות הן ומגוונות. אנחנו נעסוק בהמשך רק בענין מלאכת מחשבת המודגש בפרשת ויקהל, ועל קצה המזלג.

מהלכות המצוה ומנהגיה

א. **’מתעסק’ - לא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת**

אמרו רבותינו (בבלי כריתות יט; בבלי בבא קמא כז): ”מְלֹאכֶת מַחֲשַׁבַּת אֶסְרָה תּוֹרָה”. למשל, אם אדם התכוון לעשות פְּעוּלָה אִסוּרָה, אך בפועל התבצעה פעולה אסורה אחרת, אין מחייבים אותו, היות לו את התממשה כוונתו המקורית. עיקרון זה למדנו ממלאכת המשכן שנסמך לה ענין השבת, ובהמשך הדברים נאמר (ויקהל, שמות לה, ל-לז): ”רְאוּ קְרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלָּל ... וּלְחַשֵּׁב מַחֲשַׁבַּת ... לַעֲשׂוֹת בְּכָל מְלֹאכֶת מַחֲשַׁבַּת”. מכאן למדו חכמים: אם נעשתה מחשבתו של אדם במלאכה שיצאה מתחת ידו, הוא נידון עליה, ואם לא נעשתה מחשבתו, הוא פטור.

ב. לכן, כל המתכוון לעשות מלאכה מסוימת, ונעשית לו מלאכה אחרת שלא נתכוון אליה, הרי זה פטור עליה, לפי שלא נעשתה מחשבתו. למשל: זרק בשבת אבן או ירה באקדחו על חברו (או איל בהמה) כדי להרגו, והאבן שזורקה או הכדור שנורה עקרו אע"פ בדרם (עקירה זו היא תולדה של מלאכת קוצר - הרמב"ם שבת ח, ג) ולא הרגו, הרי זה פטור. והוא הדין בקל וחומר, אם נתכוון לאיסור קל ונעשה איסור חמור, כגון שנתכוון לזרוק אל מרחב המוגדר ככרמלית (שהטלטול בתוכה אינו אסור מהתורה אלא מגזירת חכמים) ועברה האבן לרשות הרבים (שהטלטול בתוכה אסור מהתורה), הריהו פטור.

ג. אבל אם היו לפניו שני נרות דולקים, נתכוון לכבות את הראשון וכיבה את השני - חייב, שהרי עשה מההמלאכה שחשב לעשותה. זה דומה למי שנתכוון להרוג אדם מסוים והרג אדם אחר, הרי נעשתה מלאכה שחשב לעשותה, וחייב (הרמב"ם הלכות שבת א, י).

ד. כמו כן, נתכוון לעשות דבר המותר בשבת ועשה דבר אחר, כגון שנתכוון לחתוך את התולש וחתך את המחובה, אינו חייב כלום.

וכן הלכה בכל המקרים הדומים לזה (הרמב"ם, שבת א, ח).
מכון טולידאנו | 052-4767-363 | machon-toledano.co.il

שו"ת בפרשה

הרב ישראל א' שפירא

רב קהילת 'אהבת אחים', בבלי תל-אביב

ויקה ויתן את העדת אל הארץ וישם את הבדים על הארץ ויתן את הכפרת על הארץ מלמעלה (פקודי, מ, כ). **העדת - הלווחות (רש"י). לרבות ספר-תורה שמונה בארון** (בבלי ב"ב דף י"ע א').

בעלות על ספר-תורה שנמסר לציבור

בבבלי סנהדרין (דף כא ע"א): ”אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר-תורה, מצוה לכתוב משלו, שנאמר (דברים לא) ועתה כתבו לכם את השירה”. הרמב"ם (הלכ' תפילין מזוזה וספר-תורה ז, א) מזנה מצוה זו במניין המצוות: ”מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר-תורה לעצמו”. ספר ה'חינוך' (מ"ע תריג) הוסיף הטעם: ”להיות לכל אחד ואחד מבני ישראל ספר-תורה מוכן אצלו, שיוכל לקרות בו תמיד ולא יצטרך ללכת אחריו לבית חבריו, למען ילמד ליראה את השם”.

רבי אברהם חיים שור, בספר 'תורת חיים', מחדש מדברי הסוגיה בסנהדרין, כי 'אחיד הכותב ספר-תורה לעצמו **ונותנה לבית הכנסת** לקרוא בה בציבור ומקדישה, אינו נוהג כהלכה', דכיון דמקדישה הרי היא של הקדש ולאו שלו היא, **ושוב אינו יוצא בה ידי חובתו**, דלכם כתיב, כדאשכחן (כפי שמצינו) בארבע מינים שאין אדם יוצא בשלל חבירו [...] לכן נלמד דאין להקדיש ספר-תורה! לדבריו, חיוב הכתיבה לכל יחיד נלמד מהפסוק (תבנו **לכם**, ולפיכך ניתן לצאת ידי חובת המצווה רק בשעה שספר-התורה נמצא בעלותו. חידושו של ה'תורת חיים' הובא להלכה בהגהות רבי עקיבא איגר על השו"ע (יר"ד ס' עה, א), המסיק מכאן 'אדם יש לו **ספר-תורה בשותפות אינו יוצא בה**, דהא כשמוקדשי לציבור גם הוא שותף בו'.

ה'שולחן ערוך' (או"ח סי' קנג, כ) פסק: ”יש מי שאומר שספר-תורה שהוזקק שהיה של אבותיו של ראובן, אין הציבור יכולים להחזיק בו”. מקור דבריו בשו"ת מהר"ק (סי' ע) שכתב: ”לא שייך חזקה [לציבור] בספר-תורה **המעשוי מתחילתו על מנת שיקראו בו הרבים, ושהיה תמיד מונח בבית הכנסת עד יום פקוד אותו הבעלים**, הרי שלדעת המהר"ק והשו"ע כל זמן שאין עדות מפורשת שנותן הספר הקדישו לקהל, **הרי הוא בחזקת בעליו**.

מנגד, המהרש"ל בתשובותיו (סי' טו) נשאל על-אודות 'אדם אחד שהיה נותן ספר-תורה כמכה שנים להיכל [בית] הכנסת, ועמד בהיכל כמה שנים, והיו עליה מעילים [פרוכות] של הקדש שהן משל צבור, ולא שמע אדם שהיה אומר בחייו: שלי הוא', המהרש"ל פוסק **שבעל הספר או יורשיו אינם יכולים לקחת את הספר** 'מאחר שהקהל מוחזקין, המוציא מחבירו עליו הריאה'. המהרש"ל אף מליץ בהתאם: ”ראיתי ושמעתי שבני אדם אשר היו מנדבין ספר-תורה לבית הכנסת, היו מתנים ברבים שאינה [ניתנת] לחלוטין”.

השו"רי זהב' (או"ח סי' קנג) טוען כי המהרש"ל חולק על פסק השולחן ערוך' בשם מהר"ק, הסוברים שהספר נשאר בחזקת בעליו, אולם, הט"ז מצדד כשיטת השו"ע: ”כיון שידוע שהייתה שלו מתחילה, היאך יחזיקוהו הקהל מספק להוציא מחזקה שלו שהיתה **ודאי שלו**, ומה שהיו לו מעילים של הקהל אין ראייה כלל, כי כיון כי המנהג להחליף מעילין”. אמנם הס'אליה רבה' (סי"ק לב) מצייני כ פסיקת השו"ע היא רק במקרה שהבעלים **'התנה שלא יחול עליה קדושה'**. אבל, ה'משנה ברורה' בשם ה'מגן אברהם' מכריע להלכה שלא תחול קדושת רבים עליה' ולכן 'אין להחמיר בזה בדיעבד', אבל 'לכתחילה בודאי **טוב להתנות** בהדיא שאין נותנה לחלוטין'. הכרעת ה'משנה ברורה', אפוא, שבכל מקרה הספר נשאר בחזקת בעליו אלא אם כן יש לקהל ראייה ברורה שהבעלים הקדיש הספר. כפי שכתב הט"ז, אין 'לרעוג, והאבן שזורקה או הכדור שנורה עקרו אע"פ בדרם (עקירה זו היא תולדה של מלאכת קוצר - הרמב"ם שבת ח, ג) ולא הרגו, הרי זה פטור. והוא הדין בקל וחומר, אם נתכוון לאיסור קל ונעשה איסור חמור, כגון שנתכוון לזרוק אל מרחב המוגדר ככרמלית (שהטלטול בתוכה אינו אסור מהתורה) ועברה האבן לרשות הרבים (שהטלטול בתוכה אסור מהתורה), הריהו פטור.

אבל אם היו לפניו שני נרות דולקים, נתכוון לכבות את הראשון וכיבה את השני - חייב, שהרי עשה מההמלאכה שחשב לעשותה. זה דומה למי שנתכוון להרוג אדם מסוים והרג אדם אחר, הרי נעשתה מלאכה שחשב לעשותה, וחייב (הרמב"ם הלכות שבת א, י).
כמו כן, נתכוון לעשות דבר המותר בשבת ועשה דבר אחר, כגון שנתכוון לחתוך את התולש וחתך את המחובה, אינו חייב כלום.
וכן הלכה בכל המקרים הדומים לזה (הרמב"ם, שבת א, ח).
מכון טולידאנו | 052-4767-363 | machon-toledano.co.il

היה יודע שיאבד מצוותו ולא היה מקדישה'.